

Хитрук Руслана Олегівна,
курсант другого курсу
факультету економіко-правової
безпеки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Круглова Ольга Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та
процесу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ОПІКИ НАД МАЙНОМ

Чи не найголовнішим інститутом цивільних відносин є інститут опіки та спадкового права. Взаємозв'язок між ними полягає у тому, що за допомогою опіки в осіб, що не в змозі самотійно здійснювати свої права у зв'язку з різними причинами, можуть реалізувати дане законом право на успадкування майна та стати повноцінним його власником. Перехід українського суспільства до ринкових відносин зумовило істотне зростання ролі приватної власності, та як наслідок, поступово змінило підхід до розуміння правового становища різних суб'єктів спадкування, адже натепер спадкування не обмежується направленням відносин лише у сфері особистого проживання. Спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). Спадкування здійснюється якщо існує заповіт або згідно чинного законодавства.

Та, на жаль, існують у правовому регулюванні прогалини, що стоять на заваді ефективній реалізації спадкових прав. Не вирішеним залишається питання порядку відмови від спадщини та прийняття опікуном від імені свого підопічного, також не вказано в законі прийняття спадщини особами, що визнані безвісно відсутніми, чимало питань виникає щодо прав спадкоємців на поділ спадщини, зміну черговості тощо.

Найчастіше постає проблема прийняття спадщини опікунами на користь підопічного. Це право являється складовою загальної правоздатності фізичної особи. Опікун – особа, що від імені осіб, які з огляду на вік або стан здоров'я позбавлені можливості самотійно здійснювати свої права, мають законне право бути їхніми представниками. Згідно закону, для прийняття спадщини, опікуну потрібно подати від імені підопічного в нотаріат заяву протягом шести місяців, після відкриття спадщини. Проте невчинення опікуном своєчасно зазначених дій не обов'язково тягне за собою втрату підопічним спадкових

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ

прав. Це зумовлено тим, що відповідно до ч. 4 ст. 1273 Цивільного кодексу України (надалі – ЦКУ) відмова від спадщини без згоди органів опіки та піклування неможлива. Відповідно, неподання опікуном заяви про прийняття спадщини через неузгодженість з органом опіки та піклування може бути згодом оскаржена в судовому порядку [1]. Особливістю правового статусу малолітніх та недієздатних спадкоємців є і те, що згідно з ч. 4 ст. 1268 ЦКУ ці особи вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків, коли опікун відмовляється від прийняття спадщини від імені підопічного-спадкоємця. Однак інколи спадкове майно може складатися з певних зобов'язань, для реалізації яких необхідні суттєві витрати як матеріальні, так і моральні. Зважаючи на те, що опікун – це людина розважлива та розумна, яка беззаперечно повинна передбачити всі негативні наслідки прийняття такого спадку, однак більш вірним рішенням нам видається встановлення правила про прийняття спадщини опікуном лише з дозволу органу опіки та піклування, подібно до правила, встановленого у ч. 4 ст. 1273 ЦКУ, яка регулює порядок відмови опікуна від прийняття спадщини.

Не менш важливим є питання охорони майнових прав осіб, відсутніх у місці постійного проживання (визнаних безвісно відсутніми). Адже до тих пір, поки така особа не з'явиться, не буде виявлено її тіла або вона не буде оголошена померлою, особа вважається живою. Оскільки спадкоємцем визнаються фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини (ч. 1 ст. 1222 ЦКУ), то у колі спадкоємців можуть виявитись особи, визнані у судовому порядку безвісно відсутніми [1]. Безумовно, під час здійснення опіки над майном особи, визнаної безвісно відсутньою, опікун має право вимагати передачі до спадкової маси безвісно відсутнього спадкової частки, прийнятої останнім, але ще не переданої йому .

Але невирішеним залишається питання щодо того, чи може опікун над майном безвісно відсутньої особи подавати від її імені заяву про прийняття або відмову від спадщини, адже згідно із ч. 3 ст. 44 ЦКУ такий опікун повинен виконувати лише обов'язки на користь особи, яка визнана безвісно відсутньою або місце перебування якої невідоме, а прийняття спадщини є правом, а не обов'язком спадкоємця. Встановлення опіки над майном відсутньої особи повинно сприяти охороні її інтересів, зокрема й спадкових. Заборона давати згоду на прийняття такої спадщини робитиме охорону майнових прав відсутніх осіб неповною, тим самим суперечитиме меті призначення опіки над майном. До цих прав, безумовно, належить і право на спадкування на користь відсутнього, оскільки, як ішлося вище, під майном, яке підлягає охороні, слід розуміти не лише об'єкти права приватної власності, а також і майбутні майнові вимоги. За законом опікуну доручається охорона майна відсутньої особи та захист її прав, тобто можна зробити висновок, що законодавець має на увазі будь-яке майно, а не лише наявне, відповідно, і майбутні права, а не лише ті, які мала відсутня особа на момент зникнення. Вжиття заходів щодо охорони спадкового майна є однією із найважливіших нотаріальних дій, що гарантує

захист майнових прав громадян [2]. Отже, опікун може давати згоду на прийняття спадку на користь відсутнього, яке може згодом перейти під його опіку. Таке прийняття, звичайно, пов'язане з певним ризиком, оскільки пізніше може виявитися, що борги спадкодавця перевищують його майно. Однак воно урівноважуватиметься тим, що опікун уповноважений і на стягнення заборгованості за цими вимогами на користь відсутнього спадкоємця. Додатковою гарантією може бути необхідність отримання опікуном попереднього дозволу органу опіки та піклування на ці дії. Потребує уточнення і питання спадкування підопічними транспортних засобів усіх видів, які навряд чи можуть успадковуватися такими спадкоємцями з огляду на неможливість ними особисто користуватись. У разі реалізації опікуном права на відмову від спадщини заслуговує уваги ще один момент. Відповідно до положень ст. 68 ЦКУ опікун, його дружина, чоловік та близькі родичі не можуть укладати договори з підопічним; опікун не може здійснювати дарування від імені підопічного, зобов'язуватися від його імені порукою, а також представляти підопічного в суді під час розгляду спору між підопічним і дружиною, чоловіком опікуна або його близькими родичами (ст. 68 ЦКУ) [3]. Із цього загального правила є два винятки. Названі особи не мають права: а) укладати договір дарування на користь підопічного, тобто безумовно й безоплатно передавати йому майно у власність; б) укладати договір позички на користь підопічного, тобто безоплатно передавати йому майно у безоплатне користування. За допомогою подібних заборон законодавець захищає майно, передане під опіку, від потенційного «розбазарювання»[3].

Аналізуючи вище вказане, доречно констатувати недосконалість вітчизняного законодавства та подальшу його «модернізацію». Слід зауважити, що сам по собі факт встановлення опіки не повинен викликати безумовного права підопічного на спадкування майна опікуна. Отже, аналіз основних правил здійснення майнових прав осіб під час опіки свідчить про необхідність встановлення єдиних загальнодержавних правил, які б захищали та не обмежували права осіб з обмеженою дієздатністю.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України / Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя / *Рішення Міністерства юстиції України; Рекомендації, Витяг, Заява, Зразок, Форма типового документа, Акт, Договір, Свідоцтво* від 29.01.2009 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001323-09>
3. Витяг з Правил опіки та піклування та Цивільного кодексу України щодо опікунства (піклування). Правила опіки та піклування затверджені наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, міністерством освіти

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ

України, міністерством охорони здоров'я України, міністерством праці та соціальної політики України № 34/166/131/88. URL: <https://www.mukachevo-rada.gov.ua/index.php/miska-vlada/orhany-vykonavchoi-vlady/upravlinnia-miskvykonkomu/upravlinnia-pratsi-ta-sotsialnoho-zakhystu-naselennia/item/4469-do-uvahy-osib-iaki-zdiisniuiut-opiku-abo-pikluvannia/4469-do-uvahy-osib-iaki-zdiisniuiut-opiku-abo-pikluvannia>

Цой Ангеліна Едуардівна,

курсант другого курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Юніна Марина Петрівна,

кандидат юридичних наук
доцент кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВІДНОСИН СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

Спадкове право – це один із центральних інститутів цивільного права. Даний інститут має тісний зв'язок із іншими цивільно-правовими інститутами в системі цивільного законодавства, зокрема, досить активно корелює із інститутом права власності, а саме приватної. Питання спадкового права, починаючи від загальних концептуальних постулатів і до застосування норм даного інституту на практиці, потребує ретельного вивчення і нормативного обґрунтування. Дана наукова концепція вже вдало виражена у нормах Цивільного кодексу України, але вітчизняна правова система потребує постійного вдосконалення і нових теоретичних положень для подальшого будівництва нормативної бази конкретного питання. Це пов'язано із неперервним модернуванням всіх сфер діяльності держави і суспільства. Саме тому незмінно актуальним є питання розгляду перш за все загальних закономірностей правовідносин, які виникають у зв'язку із складенням заповіту.

У науковій літературі з цивільного права спадкові правовідносини визначають як відносини, які виникають з приводу реалізації відповідними суб'єктами спадкових прав [1].

Відносини спадкування за заповітом виникають у випадку смерті громадянина або оголошення його у встановленому порядку померлим. З цими